

KDYŽ SE UMĚNÍ SETKÁ S VĚDOU

Dualita nebudí důvěru, zejména jde-li o tak vzdálená pole oscilace myslí jako jsou věda a umění. Její nositelé jsou členy obou komunit odmítáni jako nekompatibilní transplantáty a jsou vnímáni jako cizí a „odhojení“. Dostává se jim často nálepky „nejlepší malíř mezi fyziky nebo nejlepší fyzik mezi malíři“, ale myslí se tím ten, který neumí nic pořádné. Zvláštní je, že se takové poměrování málokdy vztahuje na spisovatele či na herce nebo hudebníky. Své hájemství si strážejí zejména výtvarní umělci. Nepřipouštějí, že schopnost vyjádřit se „nepojmovou řečí“, jak definuje výtvarné umění Rudolf Fila, je v prvé řadě dar, který lze šlechtit i za zdmi výtvarných akademií. Fila se domnívá, že problém je v protikladech mezi vědeckým a uměleckým myšlením. Jako příklad uvádí, že intuice přibližuje vědecký objev uměleckému zážitku, podvědomí však později přestává fungovat jako nežádoucí složka, zatímco v umění přetrvává jako zhmotněná iracionalita. Tento rozdíl v chápání tvorby vzbuzuje často v umělci pýchu stvořitele a pocit vyloučenosti a jedinečnosti. A tady někde kotví v umění prázdnoty bohemství, odpuzující střízlivou vědu.

Vraťme se ale k faktu, proč je respektována multiprofesní obec spisovatelů a proč tento respekt chybí ve výtvarném umění. Jak jsou připravováni žáci a studenti k psaní a jak k výtvarné tvorbě a schopnosti interpretace symboliky umění? Kolik slohů, esejí, rozvah a obsahů knih vypracuje student, aby mohl jít k maturitě, a kolikrát je vyzván zobrazit své pocity při poslechu hudby, převést do vizuální podoby kořen jako biologický fakt, jako ukotvení v tradici, příslušnost k rodu nebo jako pumpu nasávající živiny z půdy a předávající je stromu či společnosti? Zeptejte se na to svých dětí, požádejte kolegy, ať se poptají těch jejich, a pak obojí sečtěte. V lepším případě vám vyjde jednomístné číslo, v horším nula. Není divu, že ta-

lentovaný jedinec na výtvarné škole, kde ho učí vyjádřit fakta, emoce, pocity, zkušenosti a prožitky v podobě tvarů, barev a struktur, cítí svou výjimečnost. Nadanému dítěti se takové péče nedostane, a tak svůj potenciál nikdy kompletně neodhalí. Bude rozvíjet levou mozkovou hemisféru a uplatňovat jen jeden druh své výjimečnosti. Bude trénovat pouze odrazovou nohu, druhá bude strádat, ztenčovat se, až nakonec nenese váhu těla a znemožní mu pohyb.

Je-li pravda to, co vědci předpovídají, dojde v dohledné budoucnosti k setkání vědy s uměním zejména tam, kde doba vyžaduje klást si netradiční otázky a hledat řešení přesahující tradiční horizonty. Takto chápaný vztah umění a vědy, jehož plodem je kreativita, má svou platnost i v přírodních vědách jako fenomén objevující se v periodických cyklech a přinášející mimovolně, neuvědoměle informace o principech morálních hodnot. Čím dříve člověk vstoupí do této

svatyně, tím líp pro něj. Příprava budoucnosti začíná vzděláním, jež je sice považováno za nejpotřebnější komoditu, ale je bohužel zanedbáváno, když jde o finance. Je tedy nevyhnutelně třeba tady a teď konat v tomto smyslu také mimo oficiální struktury. Mám na mysli především občanskou společnost, na niž lze spoléhat a jejímž praktickým naplněním jsou nevládní organizace.

Jednou z nich je občanské sdružení Dialog vědy s uměním, již druhým rokem organizující workshopy v Hluboké nad Vltavou (viz At. č. 1/04; letos proběhl od 7. 7. do 17. 7.). Deset dní se tu setkává věda s uměním a vzájemně se prolínají. Přednášky předních vědců seznamují účastníky s oblastmi biologických struktur a jejich mechanických podob, s počítačovým viděním a fenoménem robotů v západních kulturách, dále s estetikou přírodních struktur a poezií vědecké informace. Následná transformace poznání do vizuální podoby v ateliéru dává

možnost kreativnímu rozvíjení imaginace studentů. Umělci střídající se v ateliéru poskytli účastníkům odlišné přístupy a podněty k tvorbě vlastních prací. Tomáš Proll předvedl techniku lití mastných barev (na sklo) na vodní hladinu s následným snímáním obrazu na papír. Obrázky evokovaly u studentů anatomické tvary, které mohli dotvářet podle vlastní představivosti. Josef Bavor lil litografické barvy na gumu a poté vzniklé struktury tiskl na papír. Účastníci je pak dotvářeli dalšími tahy nebo je vzali jako základ k zvětšení, jak to dělají vědci v mikroskopu. To již spolupracovali s Martinou Minárikovou, která společně se studentkou VŠUP Lindou Čihařovou zasvěcovala studenty do vnímání poezie a inspirativní síly lesního světa při tvorbě land artu. Tato zkušenost poznamenala zvláště účastníky z Tchaj-wanu, z nichž někteří byli v podobném lese poprvé. Vladimír Kokolia se zaměřil na třibení vnímání a jeho transformaci do podob imaginárních tváří, následně převedených do kresby. Otvory pro oči na papírové tváři dovolily kontakt

jen s výsekem celku, zbytek se dotvořil podle imaginace, vize a fantazie. Genetik Vladimír Vondřejš konstruoval se studenty tensegrity, jejichž princip se používá v moderní architektuře, například při stavbě kopulí. Buněčný skeleton má rovněž tensegritovou strukturu, jen místo mechanických tyčí jsou tyče mikrotubulové. Poslední den tchajwanští účastníci představili svou svébytnou kulturu: masky, kaligrafie, čínské jídlo a rovněž písně a tance.

Přenesení faktů do struktur a barev podněcuje emotivní vazbu na abstraktní fakta, která je, jak známo, daleko pevnější než pouhé verbální informace. Je tu i něco navíc, a to tvorba, překročení Rubikonu, průnik do jiných sfér myšlení, představivosti, porozumění viděnému a dotvoření díla až po naplnění vlastních citových a intelektuálních ambicí. V tomto smyslu se vytváří trvalá vazba fakt na strukturu a je formováno nové paradigma, jemuž se říká kreativita.

Michal Giboda

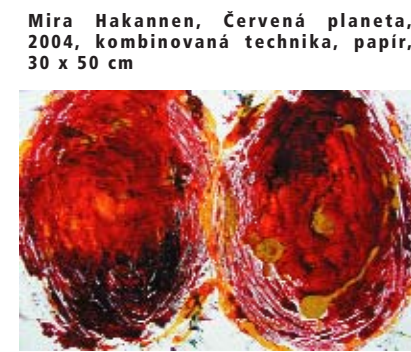

František Bártík, Rovnice o mnoha neznámých, 2004, tužka, papír, 25 x 30 cm

Chen Jin-rong, Spermie oplodňuje vajíčko, 2004, pastel, papír, 25 x 30 cm

Hsiu Hui-ling, Valící se emoce, 2004, pastel, papír, 35 x 50 cm. Foto Dialog vědy s uměním, Rudolfov (6x)

Mira Hakannen, Červená planeta, 2004, kombinovaná technika, papír, 30 x 50 cm

Marie Hanusová, Fénix, 2004, kombinovaná technika, papír, 50 x 30 cm

Ludmila Stropnická, Plantago major, 2004, přírodní materiály, 50 x 30 cm

VZPOMÍNKA NA ŘÍJEN PLNÝ DESIGNU

Praha, Designblok, 5. 10. – 10. 10.; Veletržní palác, Spaces 04, 1. 10. – 2. 10.

Říjen byl v Praze zasvěcen designu. Ve Veletržním paláci se představil na naše poměry odvážný projekt – Spaces, trvající 2 dny. První den byl určený pro zvané odborníky a zasvěcenou klientelu, druhý si originalitu projektu mohla prohlédnout veřejnost. Na ploše 420 m² vznikla maketa reálného velkoprostorového bytu s minimem stěn, vybavená špičkovými produkty předních evropských značek – od keramických obkladových prvků, podlahovin a sanitární keramiky až po poslední výkřiky nábytkářství, bytového textilu a doplňků, svítidel, audiovizuál-

ních produktů či zabezpečovací technologie. Jeho součástí byly samozřejmě i umělecké artefakty. Zakladateli projektu jsou AC EXPO a české firmy působící na našem trhu více než 10 let (de.fakto, Ranný Architects a Sirius design), které se také dohodly, že v tyto dny nebudou v tržně ani společensky konkurenčním vztahu. Cesta představovat veřejnosti kompletně vybavené a zařízené prostory v reálném měřítku se také potvrdila několik dnů předtím na veronském veletrhu Abita-

re il Tempo, kde se poprvé podobným způsobem představilo 6 velkorysých domů. Doba k takovým řešením zřejmě nazrála a bude zajímavé sledovat, kterým směrem se bude český projekt Spaces vyvíjet v příštích ročnících. Domnívám se, že se časem bude muset projevit širší škála typů a stylů bydlení, v níž se odrazí kulturní vzorce a žebříček uznávaných hodnot.

Sotva se za architekturu a designem zavřela vrata Veletržního paláce, zaplnila se Praha vlajkami a plakáty a poté i halasnými skupinami studentů, kteří pospíchali na některou z prezentací Designbloku pořádaných v showroomech firem nebo v rámci atraktivních doprovodných programů. Běžně zaměstnaný člověk však neměl šanci aktivně se všech akcí zúčastnit ani je navštívit. Loni představili mladí autoři své práce v „srovovém“ prostoru vily sládky holešovického pivovaru, letos organizátoři Designbloku nabídli k této příležitosti hotel Neptun v holešovickém přístavu. Neobvyklý salon vystavujících byl spíše ukázkou různorodého pojetí instalací prací než přehledem toho, co se v mladém českém designu děje. Nedaleko hotelu před-

stavili v bývalých dokončovacích dílnách Loděnic, nazvaných Dílny a po italském vzoru i Superstudio, velmi zajímavou a dobře koncipovanou výstavu Criss & Gross. Švýcaři a česká firma Skandium seznámila veřejnost s příjemně svěží švédskou značkou Effect. Anoncovaná „stylová“ kavárna časopisu Moderní byt zde byla naopak rozpačitým seskupením objektů zapůjčených od různých firem.

Lahůdkou Designbloku byla výstava pětice mladých designérů Radí Designers ve Francouzském institutu v Praze, která poeticky, s nadsázkou i konceptuálně nabídla nová řešení pro obyčejné věci denní spotřeby. Byla zde cítit i kurátorská ruka Terezy Bruthansové. Industriální design přinesla také putovní výstava Skandinávský design: víc než mýtus, kterou hostilo Uměleckoprůmyslové muzeum (viz zde str. 12). K vidění byla loni v Berlíně a letos v Miláně v době Salone Internazionale del Mobile. Pro znalce této disciplíny znamenala utěšující potvrzení „staromilského“ pohledu na design, který by přes všechny současné proklamace neměl ztrácet demokratické rysy ani opomíjet základní kritéria pro tvorbu „věci pro všední den“. Velkým přínosem byla přednáška zdůrazňující poslání designu, kterou pronesl italský tvůrce Alberto Meda, jenž spolupracuje s proslulými firmami, jako například Kartell, Alfa Romeo Auto, Alessi, Philips ad. Pozvala ho firma Vitra, pro kterou rovněž navrhuje. V pražském zastoupení předváděl poslední verze židli Meda chair, o jejímž vývoji mimo jiné také přednášel na VŠUP. Mladým lidem, kteří do posledního místa zaplnili aulu, otevřela, alespoň doufám, oči i duše. V Belvéděru probíhala stejně jako loni výstava Mléčná dráha středoevropského designu, tentokrát s tématem kořeny a tradice a reakce mladých designérů na ně. Exponáty 6 zúčastněných tvůrců či studií reflektovaly zábavným způsobem vnímání tradice – někdy v úrovni známé technologie či symbolu, jindy ironizováním tématu. Šlo však opět o instalace a autorské počiny, nikoli o design.

Designblok je organizačně náročná a dobře pojatá směsice různorodých prvků – společenských setkání a mejdánů v showroomech firem, promyšlených i bezobrazných instalací, seriálních výstav a kulturních projektů i nekoordinovaných salonních prezen-

tací, smysluplných přednášek i nezávazného tlachání o designu. Je stejně pestrý jako život sám a nelze od něj očekávat něco jiného. Jednoduchou a nekomplikovanou cestou představuje mladým lidem současné možnosti a trendy „populárního“ designu, aniž by si kládli závažné či méně závažné otázky, které bude v nejbližší budoucnosti třeba řešit. Všechna masmédia tuto formu nadšeně přijímají a stejně jako Designblok si žádné problémy nepřipouštějí. Designbloku lze skutečně závidět to, že se jeho organizátorem podařilo získat silného generálního sponzora, ale i finanční podporu dalších institucí jako Ministerstvo kultury ČR, Magistrát hl. města Prahy, velvyslanectví, zahraniční kulturní instituty apod., což se zatím nepodařilo nikomu, ani projektům, které se zabývají palčivými sociálními či etickými problémy designu. A to je také výkon více než obdivuhodný.

Lenka Žižková

Lucie Trnková, kolekce Mácháč, 2004, design látky Halka Maršáková, Leeda, módní studio. Foto Radek Brousil

Alberto Meda, židle MedaPro, výroba Vitra

Radi Designers (Francie), Lavička ohař, 1998, polyuretanová pěna, 60 x 140 x 73 cm. Foto Francouzský institut, Praha

Fakulta užitého umění a designu UJEP v Ústí nad Labem, ateliér keramiky a porcelánu, Zita Čepková, Servis pro osoby se ztrátou zraku, 2001, porcelán

Pohled do expozice Spaces '04 ve Veletržním paláci v Praze, velkoplošný byt. Foto Ranný Architects, Praha

Jiří Pelcl (ČR), Univerzální stůl, 2004, deska MDS, kov, papír, výroba Exbydo

Kateřina Doušová, Těžítka, 2004, dural, v. 13 cm, z expozice Superstudio Designbloku '04

Maija Isola (Finsko), Poppy, tištěná tkanina, 1964, z výstavy Skandinávský design. Foto Nordic Council of Ministers, Stockholm

Ieva Araja (Lotyšsko), Kolébka pro génia, pastelky, z výstavy Mléčná dráha středoevropského designu. Foto Profil Media, s. r. o., Praha (6x)

